

ACC. N.R. M 10448:1-4.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Teol. stud. N. A. Svensson
Härad: Norra Åsbo Adress: Box 316, Örkelljunga
Socken: Örkelljunga Berättat av: Gustaf Larsson
Uppteckningsår: 1946 Född år i Sonnarps, Örkelljunga

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Uppteckningen rör:

Sjörået s. 1.
Brovakt s. 1.
Lyxta slott s. 1.
Klockstapel m.m. s. 1.
Skydd mot snapphanar s. 1-2.
Stengården. s. 2.
Begravning s. 3.
Lysning s. 3.
Byalaget s. 3-4.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 10448: /.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sjörået. På "raisorna" stannade de hästar som far körde vid Åsljunga sjö. Men så snart man tagit av selen och tittat igenom den gick hästarna igen. Det var mitt för Åsljunga sjö. De trodde det var sjörået, som hindrade hästarna.

Brovakt vid Lyxta. Vid Lyxta var förr en insjö, som gick upp till kyrkan och hän åt Asks. Där är nu en å, och vägen kommer från vänster om man kommer från Ringarp. Där skulle vara ett vakttorn, där de skulle hålla vakt. Där var också ett stängsel, så att utan vakten kom de ej förbi. Vakten stängde och öppnade porten. Men de skulle ge lite pengar för att han skulle öppna. -- Far tala om det. -- Både natt och dag stod där vakt. Bron hade kostat mycket, och så skulle man väl få in pengar på det viset. Vid Tranarp var likadant. Men där hade de en "pramm", som tog ett helt lass.

Lyxta slott Vid Lyxta hittade man en fot till ett stort slott. Borgen skall ha legat på backen, som var kringfluten tidigare.

Klockstapel m.m. Förr i världen låg ett torn (klockstapel) uppe vid kyrkolien. Men då fanns ej vägen från Lyxta och ner till byn, utan den vred av åt vänster och kom ut vid prästavången. -- Prästgården var förr kringbyggd gård och hade port. -- Nedanom Wollerts och David Nils var förr brygghus, där de tvätta och koka till svinen.

Skydd mot snapphanar. Till skydd mot snapphanar var där byggt lämningar för fönsterna i Tockarp, Svinstorp och Sånarp, att slå igen om nätter

ACC. N:R M. 10448:2

na. Lämmarna låsades så med en sprint, som gick igenom fönsterposter-
na. --I min barndom fanns det en gård, som hette Västergård i Tockarp.
Där var kringbyggt. Inne i gården bodde fyra familjer, med vars sitt
stall och port. Gården var stensatt med runda stenar, och när det var
högtidligt sopade var och en sitt stycke. ---Uppe på backarna vid
Järnblåst var gravar. Dit rynde folket och tog lite med sig för att
freda sig mot snapphanarna. På Lars Hohanssons ägor i Sännarp var hå-
lor, där det syntes att de kölnt, och likadant var det i Järnblåst.

Stengården. I min fars tid var där inga stengården, utan de hade "res-
le å slo på päla". Men sedan kom stehgårderna. Det var fattigt folk, som
bröt sten i backarna och rulla dem till gränserna. De hade sex öre
för famnen. --I gårderna bodde många "gaurskador" (gårdsskator) d. v. s.
sädesärlor.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Begravning. Vid begravingar mötte klockaren liktåget vid kyrkegrindarna och gick före och sjong psalmen "Så vandra vi all världens väg" Han mötte vid grinden och sjong ända till de kom fram te graven. Jag tyckte det var väldigt högtidligt.

Lysning. När de skulle ta lysning gick de till klockaren och anmälde det, likaså när någon var död. - Men så hade folk aldrig pengar utan sade att de skulle betala sen, men där ble aldrig betalt. - Klockare Risberg bodde i Örkeelljunga, men hade köpt ett bra hemman i Ljunga-skog. Då var det ej farligt att leja folk. Men vad han fick i klockarelönen gick till stället utgifter. - Det var på min fars tid.

Byalaget. I Sånarp hölls vakansmöte om julatid. Om något viktigt skulle avgöras. De samlades på gatan. - Äldersmannen var den gamlaste och klokaste i byn. Han skulle likasom vara lite domare. Det gick omkring på gårdarna. Det närmsta stället skulle ha det nästa gång. Han skulle ha en låda med alla gamla handlingar som gällde byn. Om där var ett ärende som skulle avgöras drogs det fram där. Så var det vanligt att det skulle bjudas mat, brännvin och kaffe. Och de som var riktigt glada vid det så fylla de sig. När Anton Danielsson trädde till hemmanet drog de av maten. Då skulle de bara ha kaffe och gökar. - Vid julatid hölls stämman, för de hade så gott om mat då. - Den viktigaste förhandlingen var att de skulle lämna en viss summa från vart hemman till rusthållet. Och så hade de en gammal skomakare från Sällerås i Fager-

ACC. N:R M. 10448:4

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

hults socken. Han gick med pengarna till Åby, som de la ihop på mötet. De fick betala eftersom hemmanen var taxerade till. - Gubben var rädd för dåligt folk när det var mörkt, så då lånte han en puffert, i synnerhet på eftertiden. Han hade inte mycket för det, men han skulle bjudas bra. Det var väl några förnödenheter som husaren skulle utrustas med, och det var det pengarna skulle vara till. I Sånarp var ej husar. Det var rusthåll. Husar var en karl och häst som skulle hållas. Rusthåll det var bara pengar.

Där var en som skulle hålla tjur. Där var ett särskilt srycke på fars ägor som kallades tjurastycket. Den som hade stycket skulle hålla tjuren. Det var tvunget. Det skrevs in i hemmanspapperna. Men när far tillträdde hemmandet var den bestämmelsen redan borta. -- Byastämman hölls under hela fars tid. Bara hemmansägarna fick vara med. Torpare och backstugesittare betalade arrende till bönderna. Men de betalade ej i pengar utan i dagsverke. Det fick ej tas så många dagsverke att han blev lidande på det, utan så han ledigt gick ute med det. Särskilt om hösten när det var brått skulle de hjälpa till. Så och så många karladagsverke och så och så många fruntimmersdagsverke bestämdes i kontraktet. -- Slutet på historien var att torparen köpte torpet av hemmansägaren för en överenskommen peng. -- Torparen som arrenderade jorden fick själv bygga huset. Han fick själv börja ordla, för det var likasom utmark. En kronegård som Järnblåst hade kanske ett par torpare, men annars var det bara en, för hemmansägaren ville inte undvara *les.*